

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Viite: HE 109/2024 vp

Unifin lausunto esityksestä valtion talousarvioksi 2025

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2025.

Tutkimus- ja kehittämisrahoitus talousarviossa

UNIFI näkee **positiivisena, että hallituksen talousarvioesityksessä tutkimus- ja kehittämisrahoitusta kasvatetaan aiemmin päätetyn mukaisesti**. Lisärahoitusta suunnataan tulevana vuosina erityisesti Business Finlandin (BF) ja Suomen Akatemian kautta. Suoraan yliopistojen T&K-toimintaan suunnattua rahoitusta ei ole luvassa.

Viimeistään vuoden 2025 kehysriihessä tarvitaan päätöksiä pitkäjänteisestä ja pysyvästä rahoitustason nostosta yliopistojen toimintaan. Yliopistojen T&K-rahoituksen vahvistaminen on välttämätöntä, jotta tutkimusperustamme kaikilla sektoreilla pysyy kunnossa ja T&K-tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Yksinkertaisinta olisi osoittaa lisärahoitusta yliopistojen perusrahoitukseen ja kohdentaa rahoitus T&K-toimintaan budjettikirjauksella.

Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotisessa suunnitelmassa painotetaan T&K-yhteistyön lisäämistä muun muassa yritysten ja yliopistojen välillä. Unifi tukee tavoitetta ja yhteistyön vahvistamisessa BF:n rahoituksella on suuri merkitys. BF:n (ent. Tekes) rahoitus yliopistoille on puolittunut 10 vuodessa. Yhteistyörahoitukseen on saatava selvä suunnanmuutos, minkä budjettiesitys nyt mahdollistaa. **Unifi pitääkin tärkeänä, että talousarvioesitykseen on kirjattu BF:n rahoituksen tavoitteeksi edistää yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa ja että BF:n rahoitusta kohdennetaan myös julkista tutkimusta tekevien tutkimusorganisaatioiden esikaupallisiin, elinkeinoelämän kanssa verkottuneisiin tutkimushankkeisiin**, joilta ei edellytetä välitöntä vientipotentiaalia.

Unifi tukee myös Suomen Akatemian rahoituksen kasvattamista ja sen suuntaamista tutkimushankerahoituksen kasvattamiseen ja tutkimusinfrastruktuureihin. Akatemian rahoituksella tuetaan laadukkaimmaksi arvioitua tutkimusta. Tällä hetkellä suuri osa korkealaatuisimmastakin tutkimuksesta jää rahoittamatta rahoituksen puutteen vuoksi. Akatemian rahoituksella on suuri merkitys kilpailukykyisen tutkimuksen ja tutkimusympäristöjen rakentamisessa ja ylläpidossa.

Yliopistojen T&K-rahoitusta nostaa vuonna 2025 määräaikainen tohtorikoulutuksen pilottiohjelma, jossa yliopistot kouluttavat 1000 uutta tohtoria tämänhetkisen tohtorikoulutuksen päälle. Tohtoripilotti on lähtenyt liikkeelle erittäin lupaavasti. Ensimmäiseen hakuun pilottien väitöskirjatutkijoiden paikkoihin tuli yli 10000 hakemusta.

T&K-osaajien määrän lisääminen on edellytys kunnianhimoisen T&K-toiminnan kasvattamiselle ja rahoituksen tehokkaalle hyödyntämiselle. Arvioiden mukaan tutkimus- ja kehittämistehtäviin tarvitaan vuosina 2024–2030 vuosittain 2000 uutta tohtoria.

Määräaikainen pilottirahoitus loppuu vuonna 2027. Ensi vuoden kehysriihessä on tehtävä päätöksiä pitkäjänteisemmästä tohtorikoulutuksen määrän nostosta ja sen rahoittamisesta.

Korkeakoulutuksen rahoitus talousarviossa

Unifi pitää positiivisena budjettiriihikirjausta, jonka mukaan vuonna 2026 korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen osoitetaan 3,8 miljoonaa euroa. Määrällä ei käännetä koulutustasoa tavoitteiden mukaiseen nousuun, mutta se on askel oikeaan suuntaan.

Suomi tarvitsee lisää korkeakoulutettuja osaajia. Laajasti jaettu tavoite siitä, että 50 prosentilla 25-34 -vuotiaista on korkeakoulututkinto, on vielä kaukana. Korkeakoulutettujen osuus on Suomessa pysynyt n. 40 %:ssa koko 2000-luvun ja tippunut OECD-maiden keskitason alapuolelle. Unifi muistuttaa, että hallitusohjelmassa on linjattu korkeakoulutettujen osuuden lisäämisestä ja katsoo, että **koulutustason nostamiseen tarvittavista toimenpiteistä on tehtävä yli vaalikausien ulottuva suunnitelma, jonka toteuttaminen voidaan aloittaa nopeasti.**

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Ilkka Niemelä
puheenjohtaja

Heikki Holopainen
toiminnanjohtaja